

Використані джерела:

1. Сокурєнко В.Г. *Демократические учения о государстве и праве на Украине во второй половине XIX века.* – Львов, Изд-во Львовского университета, 1966. – 265 с.
2. *Світова класична думка про державу і право. Навч. посібник / Є.Ф. Безродний.* – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 400 с.
3. Драгоманов М. *Вибране.* – К.: Наукова думка, 1991. – 317 с.

В. М. Ткаченко

*здобувач кафедри загальнотеоретичних та державно-правових наук
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
Київ, Україна*

ПРИНЦИПИ ХРИСТИЯНСТВА ЯК МОРАЛЬНІ ОСНОВИ ЗАРОДЖЕННЯ ІДЕЙ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПОГЛЯДАХ ПЕТРА МОГИЛИ

Невіддільною від надбань європейської цивілізації поч. XVII ст. є вітчизняна історико-правова думка щодо ідей прав людини. Українські землі, які в той час перебували в складі Речі Посполитої, не були відірвані від загальноєвропейських цивілізаційних процесів, від гуманістичних течій у розвитку ідей прав людини. Подібно до західних мислителів доби Ренесансу та Відродження, українські мислителі переосмислювали ідеї буття людини у тогочасному світі, ідеї природних прав, вихідними засадами яких були загальнолюдські та загальнохристиянські принципи. Ідея людини, звернення до людського життя, обстоювання гідності людської особистості займали важливе місце у поглядах фундатора Київської академії Митрополита Петра Могили (1596-1647). Києво-Могилянська академія за часів свого становлення була центром передових ідей, освіти, науки, інтелектуальним осередком української нації. «Могилянська академія стала тим, чим вона була тільки завдяки тому, що її засновник був людиною багатьох світів, багатьох мов і культур» [1, с.372].

Актуальність даної теми зумовлена тим, що розвиток вітчизняної правової думки в галузі прав людини не можливий без врахування спадщини діячів Києво-Могилянської академії, передусім Петра Могили, погляди якого у правовому полі глибоко не досліджені і залишаються до цього часу належним чином неосмисленими. Звернення до діяльності Петра Могили є наразі потребою повернення сучасної історико-правової думки до духовних висот українського Середньовіччя.

Роздуми про християнську мораль і звичаї були провідними у творах Петра Могили, мали глибоке вкорінення в духовних традиціях українського народу, де моральна проблематика, починаючи з часів Київської Русі, завжди переважала.

Петро Могила, сповідуючи християнські цінності, сприймав ідеї природного права, яке виникло і розвивалось як право Бога, унормував постулати, що таке право стосується усіх людей, і не може суперечити людській природі. Ідеї природного права у Петра Могили це ідеї рівності, справедливості, ідеї розуму і волі, добродійності, ідеї духовності і самопізнання людини. Мислитель не лише розрізняв божественне, природне і громадянське право, але й намагався розкрити зв'язок між ними на тій

підставі, що джерелом усіх цих різновидів права є Бог. В середньовічній культурі Боже право було поєднане з природним правом і громадянським. Боже право – це ідея громадянського чи людського права, яка отримала структуру за допомогою Божих вказівок.

Ідея рівності впливала з християнської моралі й відроджувала гасло рівності первісних християнських громад. Згідно ідей християнства, всі люди рівні як «діти Божії». Ця всезагальна рівність поєднується в християнстві з всезагальною свободою. «Закон Христа є закон довершений, закон свободи, даний не рабам, а дітям Божим, які намагаються виконувати його не рабським страхом, а любов'ю Христовою, що живе в них» (Иак., 1,25). Бог створив усіх людей рівними – теза Петра Могили, як і західних мислителів того часу. Зокрема, у німецького богослова Мартіна Лютера (1483-1546) теза, що у порівнянні з Богом абсолютно всі смертні є однаково нікчемними, ніхто з людей не має вивищення над собою подібними і клір нічим не відрізняється від мирян, всі стани однакові. І спасіння можна досягти виключно вірою у Бога. Трагування Лютером основоположних ідей християнства в умовах Реформації виявилось однією з перших версій принципу рівності [2, с.163].

У Європі в епоху Середньовіччя актуальність застосування природного права в межах світських юрисдикцій відображає політико-правову ситуацію, коли право розумілось як втілення справедливості (*id quod justum est*).

Також і у Петра Могили – невіддільною від людської природи є справедливість, яка дається людині Богом і є невіддільною від її природи. Справедливість зобов'язує людину виконувати Божі заповіді. Втілення права зобов'язує людину виконувати Божі заповіді, тобто божественне право, яке мислителем розглядається і як природне право, і як моральний закон. Вчений справедливість пов'язує з рівністю людей. Вона (природне право й моральний закон) дана кожній людині, і в цьому всі люди рівні між собою. Рівні вони і тому, що Бог є творцем кожної людини, і Христос за всіх без винятку приймав хресті муки, і Святий Дух наділив усіх розумом і волею та іншими дарами, хоч і кожного різними. Так само і створений Богом світ (вода, земля, повітря, тварини і рослини) рівно дається кожній людині, «бо і сонце на всіх однаково світить, і дощ на всіх проливається».

Оскільки божий закон, як і моральний закон, є справедливість, він покликаний охороняти як інтереси кожної особи, так і їх спільне благо. Забезпечення спільного блага неможливе без дотримання законів, правочинності і справедливості. Тому верховна влада повинна діяти і говорити від імені права й згідно з ним. «І так, у всьому, як хочете, щоб з Вами поводитися люди, так поведіться і ви з ними; у цьому Закон і Пророки» (Мф., 7, 12) «Не судіть, да не судимі будете, бо яким судом судите, таким будете і суджені; якою мірою мірите, такою будуть і вам мірити» (Мф., 7, 1-2); – християнські постулати справедливої поведінки кожної людини. Це «золоте» правило нормативної регуляції має на увазі загальну і рівну для всіх людей норму поведінки, тобто по суті нормативну конкретизацію принципу правової рівності в різних сферах людських взаємовідносин.

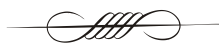
Отже, Митрополит Київський Петро Могила, пропагуючи християнську мораль, ідеї рівності і справедливості, сповідуючи принципи любові, милосердя, терпимості у нелегкий для країни час релігійних воєн, політичного, станового і національного протиборства, своїми ідеями сприяв розбудові, зміцненню і єдності внутрішніх засад духовності українського народу. Петро Могила створив певний ідеал людської доброчесності, де поряд з духовним спасінням є потреби земної людини; сповідував ідеї справедливості, рівності, тощо. Праці Петра Могили слугували осмисленню

принципів догматики православної церкви (принципів християнства), де домінантною була ідея людини, де цінність визначалась не знатністю походження чи багатством (Бог створив усіх людей рівними), а індивідуальною особистістю, благородством, великим творчим потенціалом. Християнське вчення, по своїй суті повернено було до вільного волевиявлення людини, відкривало йому шляхи до вдосконалення, свідомості значення свого вибору.

Ідея свободи та відносної індивідуалізації людини в християнській релігії заклала основи вчень про права людини.

Використані джерела:

1. *Киево-Могилянська академія в іменах: XVII-XVIII ст.. Енцикл. вид. / Упоряд. З.І.Хижняк; За ред.. В.С.Брюховецького. – К., Вид.дім «КМ Академія», 2001. – 736 с.: 290 іл.*
2. *Нерсесянц В.С. История политических и правовых учений : учебник / В. С. Нерсесянц. – М. : Норма, 2009. – 704 с.*
3. *Климов В., Колодний А., Жуковський А. Феномен Петра Могили. – К. : Дніпро, 1996. – 270 с.*

О. І. Шайдоров

*здобувач кафедри цивільного права та процесу
Донецького юридичного інституту МВС України,
Донецьк, Україна*

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: ГРОШІ, ЗЕМЛЯ І ЛЮДИ

Тіньова економіка починається з того, що на ринок як товар виносяться речі, які за своєю природою товарами бути не можуть: гроші, земля і люди. Спекуляція цими псевдотоварами і становить економічну основу соціального паразитизму або того, що пізніше набуло назви «капіталізм».

Капітал давно визначений як самозростаюча вартість. На думку К. Маркса, причина самозростання полягає в привласненні неоплаченої праці найманих робітників. Проте феномен самозростання грошей помічений задовго до появи самих найманих робітників. Ще в Старому Заповіті є згадка про позиковий відсоток, що дозволяє без прямого насильства захоплювати майно окремих осіб і цілих народів. У Другозаконні сказано: «Ти даватимеш позику багатьом народам, а сам не братимеш позики; і панувати будеш над багатьма народами, а вони над тобою не пануватимуть» [1]. Саме лихварство стало тим сім'ям, з якого виріс сучасний капіталізм на чолі з міжнародною фінансовою олігархією, що паразитує на народах Землі.

Поява грошей як суспільних засобів платежу, що служать для обміну товарами і послугами, зробила можливою спеціалізацію і сприяла прогресу. Проте торгівля грошима, перебиваючи їх вільну циркуляцію і отримуючи з цього вигоду, перетворює гроші зі слуг суспільства на його панів. Лихварство створює своєрідний приватний «митний пункт», на якому ті, у кого грошей недостатньо, платять мито тим, у кого їх надлишок. Приватизація суспільних засобів платежу утворює тромби в кровоносній системі господарського організму. За словами американського